

ADANALI AŞIK VELİ

Halil Atılğan

Adana'lı Aşık Veli'nin babası Elazığ'ın Sivrice ilçesinin Kalaba köyünden Ekmekçi Mustafa, annesi ise Adana'nın Karataş ilçesini Kadı köyünden Hacı Derviş Ağa'nın oğlu Mehmet Efendinin kızı Atike'dir.

Aşık Veli'nin babası 8 yaşında memleketinden göçerek Adana'ya gelir. Fırıncılıkla hayatını sürdürdüğü için Adana'da Harput'u Ekmekçi Mustafa olarak bilinir.

1921 yılında Fransızların Adana'yı işgal ettiği sırada Adana'da dünyaya gelen Aşık Veli "Kaç kaç" çocuğu olup çete savaşları boyunca çocukluğu Toros dağlarında geçmiştir. Asıl adı Hüseyin Kalaba'dır.

İlk tahsilini Adana'da 29 Ekim İlkokulunda, ortaokulu Tepebağ ve İstiklal Ortaokullarında tamamladıktan sonra Adana Erkek Lisesine devam eder. Lise tahsiline devam ederken (takriben 1934 - 35 yıllarında) Atatürk'e bir mektup yazarak babasının fırıncılıktan iflas ettiğini, okumak için ekonomik gücünün olmadığını, fırıncı çırağı olarak kalamayacağını, yatılı okulunda okumak istediğini ifade ederek yardım talebinde bulunur. Aşık Veli'nin bu dileğini kabul eden Atatürk yetkili erkana gerekli talimatı vererek Aşık Veli'nin Adana Erkek Öğretmen Okuluna yatılı olarak girmesini sağlar.

1938 yılında öğretmen olan Aşık Veli Adana'nın Feke ilçesinin Mansurlu köyünde öğretmenlik görevine başlar. Feke ilçesinde öğretmenlik yaparken Karacaoğlan'ı daha iyi tanıma fırsatını bulan aşığımız aşık tarzı ilk şiirlerini burada yazmaya başlar. Bu bölgenin havası suyu, öğretmen okulundaki müzik bilgisi, içindeki aşkı, onun bağlama çalma yeteneğini de ortaya çıkarır. Dolayısıyla söylediği koşmaları bağlamasıyla çalar, çığırır.

1941 yılına kadar Mansurlu köyünde çalışan Aşık Veli aynı yıl Adana Merkez Gübe Köyü İlkokulu öğretmenliğine atanır. 1942 yılında ise Hatay'ın Dört Yol ilçesindeki Yedek Subay hazırlık kıtasında askere alınır. Daha sonra Silivri, B. Çekmece ve Fatih askerlik şubesinde yedek subay olarak askerliğini tamamlar.

Askerlik görevinin bitmesiyle çok sevdiği öğretmenlik görevine kavuşan Aşık Veli Adana'nın Merkez Akkapı köyün-

de görevine başlar. Burada bir müddet çalışan Veli 1945 yılından sonra Adana 29 Ekim ve Seyhan ilkokullarında baş öğretmenlik yaparak bu görevini 1958 yılına kadar sürdürür. Daha sonra sırasıyla Adana'da Cebesoy, Yeşilevler, Barbaros ve 23 Nisan İlkokullarında da müdürlük yapan Aşık Veli 2 Haziran 1973 yılında emekli olur. Emekli olduktan sonra Milletvekilliğine ve Senatörlüğe adaylığını koyan Veli, parlamentoya giremeden 1973 yılının Ağustos ayında yaşama veda eder. Ancak geride Kuthan, Gökhan, Baykan adlı üç oğlu ve eşi kunduracı Mehmet ustanın kızı Fikriye hanım kalır. **Aşık Veli'nin Basın Hayatı**

Aşık Veli soyadıyla teşkilatlandırmaya çalıştığı Kalaba Yayınevinin kurucusudur. 1950 yılında yayınlamaya başladığı Okul Postası adlı öğrenci gazetesiyle basın hayatına başlayan Aşık Veli adı geçen gazeteyi 651 sayı yayınlamış ve Türkiye'de çıkan en uzun ömürlü eğitici çocuk yayınları arasında birinci sraya girmiştir. Ayrıca, Adana'da çıkan Güney Postasında "Poligon" Vatandaş Gazetesinin "Köy Odası" köşelerinde köşe yazarlığı, Görüşler, Adalet, Güney ve Çaba dergilerinde de çeşitli makaleler ve şiirler yazmıştır.

Kitap halinde yayınlanan eserleri ise, "Köylüme Mısralar", "Anıt", Türk Çocuğunun Şiirleri" Keloğlan ve Devler Masalı", "Bir Aslan Masalı", "Kuzunun Dostları", "Tabiat Şiirleri", "Tarih Öğreten Şiirler", "Balık Çocuk", "Okuma Bayramı", "Başarılı Olmak İçin Nasıl Okumalı", "Bütün Cephesiyle Adana", "Her Yönüyle Mut", "Her Yönüyle Eskişehir", "Atatürküm" ve "Ankara" mızdır.

Aşık Veli'nin eğitici yayınları Milli Eğitim Bakanlığı Talim-Terbiye Kurulunca da okullara tavsiye edilmiştir. **Cemiyetçi Aşık Veli**

Aşık Veli'nin iyi bir eğitimci olduğu kadar çok iyi de bir cemiyetçiydi. Ondaki bu duygu ve ruh çeşitli dernekleri kurmasına, yönetiminde de görev almasını sağlamıştır. İlkokul öğretmenlerinin yeniden teşkilatlanmasında aktif görevler yapan Aşık Veli Bestekarlar ve Güfte Yazarları Derneğinin Adana Şubesinin kurucu üyelerindendir.

Spor klüplerinin teşkilatlanması için de aktif çalışmalar yapan Aşık Veli Seyhansporun klüp başkanlığını da yapmıştır.

Şiirleri

Aşık Veli'nin şiirlerini tasnif etmek gerekirse

1 - Eğitici şiirler

2 - Aşık ve sevdâ şiirleri (aşık tarzı yazdığı şiirler)

3- Milli şiirler

4- Taşlama şiirler olmak üzere 4 grupta toplamak mümkündür.

Şiirlerinin bir kısmında Hüseyin Kaaba, bir kısmında sadece Kalaba, son yazdıklarında da Aşık Veli mahlasını kullanmıştır.

Kalaba mahlasıyla yazdığı bir şiirinde türk kızlarına seslenerek şöyle demektedir.

Ey Türk Kızı kendini bil
Her şan senin elindedir
Yalnız şiir türkü değil
Destan senin elindedir
Yiğitlerin en güzeli Can
bakışlı gür yeveli Mehmet
denen zafer seli Aslan senin
elindedir.

Sırtı mermi eli bayrak
Atatürk'e koşan kim bak
Milletini koruyacak Kalkan
senin elindedir

Bir damla süt bir kocadağ
Senin için Türklük hür, sağ
Kılıç defne gibi her çağ
Saban senin elindedir

Kalaba bu kutsal duygu
Kale oldu tarih boyu Ey
Türk kızı devlet ordu
Vatan senin elindedir

Aşık Veli, Hüseyin Kalaba adıyla yazdığı bir başka şiirinde ise Adana'daki Ulu Camii dile getiriyor. Mihrabından tıpar mermer Kubbede hak dalgaları Beş vakit gökten minare Ağlayarak dalgaları

Tanrı önünde yalınlar Titrer
bükülür kalınlar Yere
vurdukça alınlar İçten toprak
dalgaları Boşluğunda erer
her şey Ürperirsin hahtine
dey

Ramazanođlu Halil Bey
Kalkıp apak dalgaları
Gök almaz bu ululuđu Dolar
ruha kutsal buđu Dađ taş
ađaç kuşlar ve su Irmak
irmak dalgaları

Kandillerinden iner nur
Şehir ondan alır huzur
Her Beş Ocakta burç olur
Bayrak bayrak dalgaları

Adanalı Aşık Veli, şiirlerinde hep gerçeği aramış. Onun gerçeği bulma çabası şiirlerinde kendini göstermektedir.

İşte "Adana'lı Aşık Veli" şiirinde gerçeği arayışı apaçık ifade edilmektedir.

Hayat denen kavruk çölde
Gül görünce deli oldum
Ogün bugün aşkı gülde
Bulanların dili oldum

Seven gönül sihir çeşme
Kıskanç gözler vurur saçma
İz vermeden ördün koşma
Dileklerin eli oldum

Arıyorum deliđimi
Bunca tuttum soluđumu
Değiştirdim kılığımı
Hak aşığı Veli oldum.

Aşık Veli, güzeli, yaylaları, Adana'nın can biten toprağını, köyünü, ovasını, köyün yollarındaki çakır dikenleri sevmiş, çevreyi karış karış dolaşarak her uğradığı yerde köylü güzelinin elinden bi tas su içmiş. Sevdiğinin hangi köyden olduğunu tesbit edememiş. Acaba Doruklu mu? Buruklu mu? Cırrıklı mı? Diye gönlündeki Çukurova güzelini aramış.

Dili güllü güzel kavurdun beni Gavur
dağlımısın? Körüklü müsün?
Mansurlu desem salınman hani
Boynuyođunlu mu? Doruklu mu?
Gerdana kanıp gerdanlı desem
Zeytinli belleyip benleri yeşem
Tüysüz Belverenli Akören İđdem
Yoksa yere bakan Kırıklı mısın?

Öfkeni görünce sandım Dikili
Dökmüşsün Yemişli gibi kekili
Farsak güllerinin sanki vekili
Imamoğlundaki sarıklı mısın?

Kınalar yakardı güller ezeli Senin
ağzın rujlu eller ojeli Kürkçüler İncirlik
Çimeli Benli Dağcıdan değilsin Cırrıklı
mısın? Sırinsılı değil kokun yabancı
Kadıköy, Çeçeli sevmez yalancı
Baklalı Şambayat yüreğe sancı
İndereden dönen yöreklü müsün?
Kaşların Kılınçlı, bakışın Kaybak
Mutlu Kümbet Şıtır İssızca Çardak
Suluca Akkuyu Böcekli Durak Bildim
duruşundan Buruklu musun?
Kurtteveli desem kurdun nerede
Yörük isen gönül yurdun nerede
Göçmeden halin ne derdin nerede
Kireç ocağından Çarıklı mısın?

Gül fidanı mısın Zeytinbelinin
Gonca dalı mısın Avşar elinin
Hülasa şifasız Aşık Veli'nin
Ziyareti oldun Arıklı mısın?

Diyen Aşık Veli hızını alamayarak Toroslardaki yaylalara
derdini dökmüş.

Bürücek mi senin yaylan Tekir mi?
Zorkun, Kızıldağın yolu dar bana
Dama cibinlik kur göç gerekir mi?
Kumrular yas tutar el ağlar bana

Gözne, Soğukoluk, Namrun çok uzak
Fındıkpınarında yaylamana bak
Armutolukdaysan bir haber bırak Canım
cennet olur dünyalar bana

İnderesi yıldı Aşık Veli'den Aşıkların
farkı olmaz deliden Kışları güneşim
yaz yaylamsın sen Mezar gibi gelir
bu dağlar bana

Aşık Veli karış karış Çukurova'yı, Torosları dolaşmış, yazın yaylalarda, kışın ovalarda kışlamış. Gezdiği yerleri, köyleri özellikleriyle dile getirmiş. Ama ondaki Inderesi tutkusu apayrı bir yer tutmaktadır. Birkaç şiirine konu olan Inderesi Aşık Veli'nin en çok duygulandığı, derdini döktüğü bir yer olmalıdır. Zira yukarıdaki şiirinde "Inderesi yıld Aşık Veli'den" diyordu. Bir başka dörtlüğünde ise Inderesi'ne şöyle seslenmekte:

Mayıs ayı menekşeler dökünce
Yurdu yaman olur Indere'nin
Çemliklerden mor sümbüller kokunca
Ferdi yaman olur Inderenin

Aşık Veli çok çeşitli konularda şiir yazmasına rağmen gerçek kişiliğini Aşık Veli mahlasıyla yazdığı şiirlerinde görüyoruz. Aşık Veli mahlasıyla yazdığı şiirlerini inceleyip okudukça ondan önce yazılan şiirelerin kendisine ait olmadığı hissine kapılıyor insan. Hatta Aşık Veli mahlasını altıktan sonra şiirlerinde tasavvufi aşkı hissetmemek mümkün değil.

Güldalım günümüz Kurban Bayramı
Beğen beğendiğin koçu kurban et
Kurbanlık ne varsa can atar sana
İster bin hecin kes, keçi kurban et
Güldalım yüreğin taş mı yürek mi?
Yolunda yatanı görmeyecek mi
Güneşi örtmeye bulut gerek mi?
Yüzünü tülleyen saçı kurban et
Bir ömür bu sevda çölünde kimse
Seraba koşar mı sonu ölümse Bir
hayal olsun gel, bir gülümse
Zulmeden hissi at suçu kurban et
Gül dalım ne kaldı bak kala kala
Mecnunun aşkından beter mesela
Ne için inletir durursun hala
Aşık Veli denilen hiçi kurban et

Hülasa Aşık Veli, eğitimciliğiyle, cemiyetçiliğiyle, yayıncılığıyla, aşıklığıyla, bu yurt için mücadele veren buna rağmen kendisini hala "bir hiç" gören alçak gönüllülüğüyle, aramızdan 11 sene önce ayrılmış. Geriye birçok yayın, 651 sayı okul postası, şiirler, koşmalar, taşlamalar, ve de şarkı sözleri bırakmış.

Ben onun ruhunu bestelere gfite olan Saadettin ktenay tarafından bestelenen, Vedat etinkaya tarafından plağa okunan "Kadın Bir Gl, Aşk Bir Mevsim Kanmaya Gelmez" sarsım dınterek şadetmek istiyorum.

Not: Bize Aşık Veli'yi bildiği kadarıyla anlatan ve materyalleri veren kardeşi Muzaffer Kalaba'ya yardımlarından dolayı teşekkr ederim.